

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קסח

למדנו במשנה - והבעל נותן שכר וכו': הבעל משלם לסופר את שכרו על כתיבת הגט.

מאי טעמא וכו': הגמרא מבארת את טעם הדבר. בגלל שכתוב בתורה שהבעל כותב ונותן את הגט לאשה, ואם הכתיבה מוטלת עליו ממילא גם שכר הסופר מוטל עליו (יד רמה).

והאידינא דלא עבדינן הכי וכו': וכיום שלא נוהגים כך, כי רבנן הטילו את התשלום על האשה. וזאת כדי שהבעל לא ישאיר אותה עגונה מחמת המנעותו מלשלם על הגט.

למדנו במשנה - כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו ... והלווה נותן שכר וכו'. הגמרא מקשה פשיטא שהלווה משלם את שכר הסופר, כי הוא מקבל את ההלוואה. ומתרצת שאפילו בהלוואה שהוא לוקח לצורך עשיית 'עיסקא'.

עיסקא = הלווה משקיע את הכסף בדבר שמניב רווחים, והוא והמלווה מתחלקים ברווחים. דהיינו חכמים תקנו שחצי מהסכום יחשב כהלוואה שמלווה הבעלים למתעסק, וחצי ממנו יחשב כפקדון של הבעלים ביד המתעסק. ואז כל אחד מרויח את החצי שלו. הלווה מקבל את הרווחים מהחצי של ההלוואה שלו, והמלווה מקבל את הרווחים מהחצי של הפקדון השייך לו. (ומאידיך אם יהיו הפסדים, הם יתחלקו בהפסדים חצי חצי).

ואם כן למרות שגם המלווה מרויח מהעיסקה הזו, שכר הסופר מוטל על הלווה, כי עיקר ההנאה היא שלו משום שבלי הכסף של המלווה הוא לא היה יכול להרויח כלום (רי מיגש).

למדנו במשנה - כותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח ... והלוקח נותן שכר: הגמרא מקשה על כך פשיטא, ומתרצת מדובר באדם שמוכר את השדה שלו

בגלל שהיא רעה כי יש בה חיסרון גדול. ולכן היה מקום לחשוב שכאן המוכר צריך לשלם על השטר כי הוא שמח שמתפטר מהשדה הרעה. קמ"ל שהקונה משלם, בגלל שאנשים אומרים 'קנית הרווחת, מכרת הפסדת' (= כשקנית דבר המתקיים אתה מרויח שהכסף שלך לא התבזבז, ואילו כשמכרת הפסדת כי תבזבז את הכסף).

למדנו במשנה - אין כותבין שטרי אירוסין ... והחתן נותן שכר: הגמרא מקשה על כך פשיטא שהחתן משלם על השטר, כי על ידו הוא מקבל את הנכסים. ומתרצת שאפילו אם החתן הוא תלמיד חכם הוא צריך לשלם על השטר, למרות שחמיו נהנה מכך שהוא מקבל חתן תלמיד חכם ולכאורה היה עליו לשלם על השטר. קמ"ל.

למדנו במשנה - אין כותבין שטר אריסות וקבלנות ... והמקבל נותן שכר: הגמרא מקשה על כך פשיטא שהמקבל את השדה להשכחה משלם על השטר. ומתרצת מדובר בשדה 'בורה' שצריך להשאר אותה שוממה שנה או שנתיים בלי לעבוד בה, ואם כן לא יהיו למקבל רווחים מיידיים. ולמרות זאת הוא משלם לסופר כי הוא ירויח ממנה בסופו של דבר.

למדנו במשנה - אין כותבין שטרי בירורין אלא מדעת שניהם וכו': שאלה: **מאי שטרי בירורין?** תשובה: הכא תרגימו שטרי טענתא: סופרי בית הדין כותבים את הטענות של כל אחד מבעלי הדין, כדי שלא יצטרכו לחזור ולטעון אותם שוב לאחר מכן. ולאחר שכתבו אם טענותיהם הם לא יכולים לחזור בהם.

רב ירמיה בר אבא אמר: כותבים איזה דין בחר כל אחד מבעלי הדין שידון אותו (ואת הדין השלישי שניהם בוחרים ביחד).

למדנו במשנה - ר"ש בן גמליאל אומר לשניהם כותבין שנים לזה בעצמו ולזה בעצמו:

לימא בכופין על מדת סדום וכו': נחלקו ת"ק ורשב"ג האם כותבים שטר אחד לטענות של שני בעלי הדין, או שכותבים כל טענה בשטר נפרד. לכאורה המחלוקת שלהם היא האם 'כופים על מידת סדום'. דהיינו אדם שאינו מעוניין להשתתף עם חברו ובכך חברו ירויח, למרות שאין לו שום הפסדים מהשותפות, והוא אומר 'שלי שלי ושלך שלך' הרי זו מידת סדום'. וכך גם כאן, אין לבעל דין שום הפסד מכך שיכתבו את טענותיהם על שטר אחד, והוא לא מסכים, ובכך הוא גורם לחברו

לשלם על השטר הנוסף. לדעת ת"ק כופים אותו על 'מידת הסדום' ומכריחים אותו לכתוב רק שטר אחד. ולדעת רשב"ג לא כופים על מידת סדום וכותבים שני שטרות נפרדים.

דחיה: לא, **זכולי עלמא כופין וכו'.** לכו"ע כופים על מידת סדום. אבל רשב"ג סובר שכאן אין זו בכלל מידת סדום, משום שבעל הדין טוען - אינני מעוניין שיכתבו את טענות הזכות של שנינו ביחד, משום שאתה מתנהג כאריה שאורב לי, וכשתקרא את הטענות שלי הכתובות בשטר המשותף, אתה תלמד מה לטעון כנגדי כדי לריב איתי.

משנה: מי שפרע מקצת חובו: מי שלוה סכום כסף מחבירו והחזיר לו חלק מהחוב. ועכשיו המלווה לא רוצה לתת ללווה את השטר חוב בחזרה (כי עדיין לא קיבל את כל החוב), מאיך הלווה לא רוצה להפסיד את הכסף שכבר שילם (כי אם לא יקבל את השטר לידי המלווה יוכל לחזור ולתבוע ממנו את כל הסכום). ולכן שניהם נותנים את השטר ל'שליש' שישמור עליו עד שישלם הלווה את כל החוב למלווה, ואז השליש יתן ללווה את השטר.

ואם אמר הלווה לשליש 'אם אני לא אשלם את שאר החוב למלווה עד שלושים יום, תן לו את השטר חוב בחזרה'. והגיע הזמן ועדיין לא שילם. נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה האם השליש נותן את השטר למלווה או לא.

גמרא: במאי קמיפלגי? וכו': רבי יהודה סובר שהשליש לא יחזיר את השטר למלווה, כי דברי הלווה הם רק 'אסמכתא' - הבטחה שמבטיח אדם במחשבה שבודאי הוא לא יצטרך לקיים אותה, אין לה תוקף. וגם כאן הלווה היה בטוח שהוא יצליח לפרוע את החוב עד סוף השלושים יום, ובדאי הוא לא התכוין באמת שהשליש יתן את השטר למלווה. ורבי יהודה סובר שאסמכתא 'אינה קונה', כלומר אינה מחייבת. אך רבי יוסי חולק.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא אמר רב הלכה כרבי יוסי: שאסמכתא קונה.

כי אתו לקמיה דרבי אמי וכו': כשהיה בא דין של אסמכתא לפני רבי אמי הוא היה אומר - בגלל שרבי יוחנן לימד אותנו כמה פעמים שהלכה כרבי יוסי, אני לא יכול לומר שאסמכתא אינה קונה.

הגמרא מציינת שאין הלכה כרבי יוסי.

משנה: מי שנמחק שטר חובו: אדם שנמחק השטר חוב שברשותו, כגון שנשפכו עליו מים וטשטשו את האותיות. הוא מביא שני עדים שיודעים מתי נכתב השטר ומה היה כתוב בו, והם עושים לשטר 'קיום' בפני בית דין. דהיינו הם כותבים שטר, ובתוכו הנוסח הבא – 'איש פלוני בן פלוני נמחק שטרו, שהיה כתוב בו הזמן של יום פלוני, ופלוני ופלוני היו העדים שחתמו עליו' והם חותמים על השטר הזה.

גמרא: ת"ר איזהו קיומו: מהו הנוסח של קיום שטר שנמחק?

תשובה: במותב תלתא וכו': במושב שלושה דיינים היינו אנחנו פלוני ופלוני ופלוני, והוציא לפנינו המלווה פלוני בן פלוני שטר מחוק שהיה כתוב בו שהוא נכתב ביום פלוני, ופלוני ופלוני היו העדים החתומים בו.

ואם כתוב בו: ואם כתוב בשטר הקיום 'חקרנו את העדים שהיו חתומים בשטר שנמחק ונמצא דבריהם אמיתיים', יכול המלווה לגבות מהזמן שהיה כתוב בשטר שנמחק ואינו צריך להביא ראיה אחרת, אבל אם לא כתוב זאת, עליו להביא ראיה אחרת על הזמן ועל הסכום ועל כל מה שהיה כתוב בשטר שנמחק.

נקרע פסול, נתקרע כשר: אם השטר נקרע ע"י אדם בכוונה הרי הוא פסול, לפי שנראה שקרעוהו בגלל שמצאו בו איזה פסול או שהוא כבר פרוע, אבל אם הוא נתקרע דהיינו שנקרע מעצמו כשר.

נמחק או נטשטש: אם השטר נמחק או שהכתב נהיה מטושטש, אם רישומו של הכתב ניכר, כשר.

שאלה: ה"ד 'נקרע' ה"ד 'נתקרע'? תשובה: אמר רב יהודה, 'נקרע' קרע של בית דין, 'נתקרע' קרע שאינו של בית דין.

שאלה: היכי דמי קרע של בית דין? תשובה: א"ר יהודה: אם השטר קרוע במקום חתימת העדים או במקום הזמן או במקום התורף (= המקום בו כתוב את הסכום), זהו קרע שבית דין קרעו והשטר פסול.

אביי אמר: קרע של בית דין הוא בצורת שתי וערב, דהיינו לאורך ולרוחב.

*

הנהו ערבאי: מעשה בישמעאלים שבאו לפומבדיתא, והיו גוזלים קרקעות של אנשים, ומתוך שהם היו אלימים היו מכריחים את בעלי הקרקע לתת להם גם את

השטר (- את שטר הקנייה שמוכיח שהקרקע של הקונה) כדי שלא יוכלו לערער עליהם.

באו בעלי הקרקעות שעדיין לא נגזלו לפני אביי, ואמרו לו - יראה אדוננו את השטרות שלנו המעידים שהקרקע שלנו, ויכתוב לנו אדוננו שטרות אחרים כפי הכתוב בשטר הראשון, שאם הישמעאלים יגזלו לנו את הקרקע ויקחו גם את השטר, ישאר לנו השטר השני, ולאחר זמן אולי נצליח לערער עליהם ולקחת את הקרקעות שלנו בחזרה מאותם שיקנו את הקרקעות מהישמעאלים.

אמר להם אביי - מה אעשה לכם? שהרי אמר רב ספרא שלא כותבים שתי שטרות על שדה אחת, שמא בעל השטר קנה את השדה מהמוכר באחריות שאם יקחו אותה בעלי חובותיו של המוכר יצטרך המוכר לתת לו שדה אחרת במקומה, ואם הוא לא יתן לו שדה אחרת יוכל הקונה לקחת שדה אחרת מהלקוחות של המוכר (שקנו אחריו), ואז הוא צריך לתת את השטר ללקוחותיו של המוכר של השדה שנלקחה ממנו כדי שהם יוכלו באמצעות השטר הזה לחזור ולגבות מהמוכר את דמיה. אבל אם יהיו לו שני שטרות על אותה שדה, הוא יוכל לחזור ולקחת פעם שניה מלקוחות אחרים, בטענה שכעת לקחו בעלי החובות את השדה שקנה מהמוכר, ויוכיח את דבריו מהשטר השני שיש לו, ולכן לא כותבים שני שטרות על שדה אחת.

הוּו קא טרדי ליה: היו אותם בעלי הקרקעות מטרידים את אביי ומפצירים בו שיכתוב להם שטר נוסף. אמר אביי לסופר שלו - לך ותכתוב להם שטר ואח"כ תמחק אותו, ואח"כ תכתוב על המקום המחוק שטר שהקרקע שלהם, והעדים יחתמו על המקום שאינו מחוק, והם לא יבחינו שבצורה הזאת זהו שטר פסול, וכך אתפטר מהם.

אמר ליה רב אחא בר מניומי לאביי: רב אחא בר מניומי חשב שכוונת אביי היא שהסופר יכתוב להם שטר כשר ואח"כ ימחק אותו ואח"כ יכתוב שוב על המקום המחוק, ולכן הוא הקשה לאביי שיש לחשוש שמא הסופר לא ימחק את השטר היטב, והרושם הראשון עדיין יהיה ניכר, והם ימחקו לגמרי את הכתב השני ויעמידו את השטר על הכתיבה הראשונה, והדין הוא ששטר שהיטשטש, אם רישומו של הכתב ניכר כשר, והם יוכלו להשתמש בשטר.

אמר ליה: אמר לו אב"י - וכי חשבת שהתכוונתי שהסופר יכתוב שטר מעולה ואח"כ ימחק אותו? התכוונתי שהוא יכתוב סתם אותיות על השטר וימחק אותם, ואח"כ יכתוב להם את השטר על המחיקה, ובכך הוא יהיה שטר פסול.

*